

Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ

(2010/C 323/02)

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 16,

τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 8,

την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽¹⁾,

τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽²⁾, και ιδίως το άρθρο 41,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ:

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στις 29 Μαρτίου 2010, η Επιτροπή ενέκρινε πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ ⁽³⁾ (στο εξής: η πρόταση).
2. Η πρόταση αποσκοπεί στην κατάργηση της απόφασης-πλαισίου που εγκρίθηκε στις 22 Δεκεμβρίου 2003, λόγω ορισμένων αδυναμιών της προηγούμενης αυτής νομοθεσίας. Το νέο κείμενο αναμένεται να βοηθήσει στην καλύτερη αντιμετώπιση της κακοποίησης των παιδιών όσον αφορά τις εξής πτυχές: ποινικοποίηση σοβαρών μορφών κακοποίησης των παιδιών, που αφορούν π.χ. περιπτώσεις σεξουαλικού τουρισμού με θύματα παιδιά ή προστασίας ασυνόδευτων παιδιών, ποινική έρευνα και συντονισμό της δίωξης, νέα ποινικά αδικήματα στον χώρο της τεχνολογίας πληροφοριών, προστασία των θυμάτων, πρόληψη των αδικημάτων.
3. Όσον αφορά τον στόχο της πρόληψης των αδικημάτων, ένα από τα προτεινόμενα εργαλεία είναι ο περιορισμός της πρόσβασης στην παιδική πορνογραφία μέσω του Διαδικτύου.

4. Ο ΕΕΠΔ έλαβε υπόψη τον κύριο σκοπό της πρότασης. Πρόθεσή του δεν είναι να αμφισβητήσει την ανάγκη θέσπισης ενός βελτιωμένου πλαισίου που θα προβλέπει κατάλληλα μέτρα για την προστασία των παιδιών από την κακοποίηση. Επιθυμεί ωστόσο να τονίσει τον αντίκτυπο ορισμένων από τα μέτρα που προβλέπονται στην πρόταση, όπως η φραγή στην πρόσβαση σε δικτυακούς τόπους και η δημιουργία ανοικτών γραμμών επικοινωνίας, στα θεμελιώδη δικαιώματα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων για τα εμπλεκόμενα φυσικά πρόσωπα. Για τον λόγο αυτό, αποφάσισε να υποβάλει τη σύντομη αυτή γνωμοδότηση με δική του πρωτοβουλία.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

5. Τα ζητήματα προστασίας δεδομένων αφορούν δύο πτυχές της πρότασης, οι οποίες δεν συνδέονται ειδικά με την καταπολέμηση της κακοποίησης των παιδιών αλλά με οποιαδήποτε πρωτοβουλία που αποσκοπεί στη συνεργασία του ιδιωτικού τομέα για σκοπούς επιβολής του νόμου. Τα ζητήματα αυτά έχουν ήδη αναλυθεί από τον ΕΕΠΔ σε διαφορετικά πλαίσια, ιδίως σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση του παράνομου περιεχομένου στο Διαδίκτυο ⁽⁴⁾.
6. Όσον αφορά την πρόταση, τα δύο στοιχεία προβληματισμού εντοπίζονται στην αιτιολογική σκέψη 13 και στο άρθρο 21. Ακολουθεί περιγραφή τους.

II.1. Ο ρόλος των παρόχων υπηρεσιών όσον αφορά τη φραγή της πρόσβασης σε δικτυακούς τόπους

7. Η πρόταση προβλέπει δύο εναλλακτικές λύσεις για τη φραγή της πρόσβασης από το έδαφος της Ένωσης σε σελίδες του Διαδικτύου για τις οποίες έχει διαπιστωθεί ότι περιέχουν ή διαδίδουν υλικό παιδικής πορνογραφίας: μηχανισμοί για τη διευκόλυνση της φραγής με εντολή των αρμόδιων δικαστικών ή αστυνομικών αρχών ή οικειοθελείς ενέργειες των παρόχων υπηρεσιών Διαδικτύου για τη φραγή σελίδων βάσει κωδικών δεοντολογίας ή κατευθυντήριων γραμμών.
8. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει αμφιβολίες σε ό,τι αφορά τα κριτήρια και τους όρους βάσει των οποίων λαμβάνεται μια απόφαση φραγής: ενώ θα μπορούσε να υποστηρίξει ενέργειες εκ μέρους των αστυνομικών ή δικαστικών αρχών σε ένα σαφώς καθορισμένο νομικό πλαίσιο, διατηρεί σοβαρές επιφυλάξεις ως προς την ασφάλεια δικαίου σε περίπτωση φραγής από ιδιωτικούς φορείς.

⁽⁴⁾ Συγκεκριμένα, ο ΕΕΠΔ έχει εκδώσει τις ακόλουθες γνωμοδοτήσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται παρατηρήσεις που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την παρούσα πρωτοβουλία:

— Γνώμη του ΕΕΠΔ, της 23ης Ιουνίου 2008 σχετικά με την πρόταση απόφασης για τη θέσπιση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος σχετικά με την προστασία των παιδιών κατά τη χρήση του διαδικτύου και άλλων τεχνολογιών επικοινωνιών, ΕΕ C 2 της 7.1.2009, σ. 2

— Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ, της 22ας Φεβρουαρίου 2010 σχετικά με τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις στις οποίες συμμετέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη σύναψη εμπορικής συμφωνίας καταπολέμησης της παραποίησης/απομίμησης (ACTA).

Βλ. επίσης ομάδα εργασίας του άρθρου 29, έγγραφο εργασίας για ζητήματα προστασίας δεδομένων που αφορούν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας (WP 104), της 18ης Ιανουαρίου 2005.

⁽¹⁾ ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31.

⁽²⁾ ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1.

⁽³⁾ COM(2010) 94 τελικό.

9. Εκφράζει καταρχάς επιφυλάξεις σε ό,τι αφορά την πιθανή παρακολούθηση του Διαδικτύου που θα μπορούσε να οδηγήσει σε τέτοια φραγή. Η παρακολούθηση και η φραγή της πρόσβασης μπορεί να συνεπάγονται διάφορες δραστηριότητες, όπως η σάρωση του Διαδικτύου, ο εντοπισμός παράνομων ή ύποπτων δικτυακών τόπων και η φραγή της πρόσβασης τελικών χρηστών, αλλά και παρακολούθηση της επιγραμμικής συμπεριφοράς των τελικών χρηστών που προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση ή να μεταφορτώσουν τέτοιο περιεχόμενο. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι ποικίλα και προϋποθέτουν διαφορετικούς βαθμούς παρεμβατικότητας, εγείρουν όμως παρόμοια ερωτήματα ως προς τον ρόλο των παρόχων υπηρεσιών Διαδικτύου αναφορικά με την επεξεργασία των πληροφοριών περιεχομένου.
10. Οι εν λόγω δραστηριότητες παρακολούθησης έχουν συνέπειες από την άποψη της προστασίας των δεδομένων, καθώς συνεπάγονται επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων διαφόρων προσώπων, υπό μορφή πληροφοριών σχετικά με θύματα, μάρτυρες, χρήστες ή παρόχους περιεχομένου. Ο ΕΕΠΔ έχει εκφράσει μέσω προηγούμενων γνωμοδοτήσεων τους προβληματισμούς του σχετικά με την παρακολούθηση προσώπων από ιδιωτικούς φορείς (π.χ. παρόχους υπηρεσιών Διαδικτύου ή κατόχους πνευματικών δικαιωμάτων), σε τομείς που υπάγονται κατά κανόνα στη δικαιοδοσία των αρχών επιβολής του νόμου ⁽¹⁾.
- Ο ΕΕΠΔ τονίζει ότι η παρακολούθηση του Διαδικτύου και η φραγή δικτυακών τόπων θα συνιστούσε σκοπό που δεν έχει καμία σχέση με τον εμπορικό σκοπό των παρόχων υπηρεσιών Διαδικτύου: κάτι τέτοιο θα ήγειρε ζητήματα ως προς τη θεμιτή επεξεργασία και τη συμβατή χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) και του άρθρου 7 της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων ⁽²⁾.
- Ο ΕΕΠΔ εκφράζει τις αμφιβολίες του σχετικά με τα κριτήρια φραγής και τονίζει ότι ένας κώδικας δεοντολογίας ή τυχόν οικειοθελείς κατευθυντήριες γραμμές δεν θα εγγυούνταν επαρκή ασφάλεια δικαίου ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα.
- Ο ΕΕΠΔ υπογραμμίζει επίσης τους κινδύνους που σχετίζονται με τον πιθανό στιγματισμό διαφόρων προσώπων ως ύποπτων, καθώς και με τις δυνατότητες προσφυγής τους ενώπιον ανεξάρτητης αρχής.
11. Ο ΕΕΠΔ έχει ήδη αναφέρει επανειλημμένα ότι «η παρακολούθηση της συμπεριφοράς των χρηστών του διαδικτύου και η επακόλουθη συλλογή των οικείων διευθύνσεων IP συνιστά προσβολή του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής τους ζωής και του δικαιώματος του σεβασμού της αλληλογραφίας τους (...)». Η άποψη αυτή συνάδει απόλυτα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ⁽³⁾. Δεδομένης

της προσβολής αυτής, απαιτούνται καταλληλότερες εγγυήσεις ώστε να διασφαλίζεται ότι η παρακολούθηση ή/και φραγή θα γίνεται μόνο με αυστηρά στοχευμένο τρόπο και υπό δικαστικό έλεγχο, καθώς και ότι η αντικανονική χρήση του μηχανισμού αυτού αποτρέπεται από κατάλληλα μέτρα ασφαλείας.

II.2. Δημιουργία δικτύου ανοικτών γραμμών επικοινωνίας

12. Η δημιουργία δικτύου ανοικτών γραμμών επικοινωνίας, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 13 της πρότασης, προβλέπεται από το πρόγραμμα «Ασφαλέστερο Διαδίκτυο» για το οποίο ο ΕΕΠΔ έχει εκδώσει την προαναφερθείσα γνωμοδότηση. Μία από τις παρατηρήσεις του ΕΕΠΔ αφορά συγκεκριμένα τους όρους σύμφωνα με τους οποίους συλλέγονται, οργανώνονται κεντρικά και ανταλλάσσονται οι πληροφορίες: υπάρχει ανάγκη να περιγραφεί επακριβώς τι πρέπει να θεωρείται παράνομο ή επιβλαβές περιεχόμενο, ποιος μπορεί να συλλέγει και να διατηρεί πληροφορίες και βάσει ποιων συγκεκριμένων εγγυήσεων.
13. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, αν αναλογιστεί κανείς τις συνέπειες της διαβίβασης στοιχείων: πέραν των πληροφοριών που αφορούν παιδιά, μπορεί να συντρέχει περίπτωση και δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για οποιοδήποτε πρόσωπο συνδέεται με κάποιον τρόπο με πληροφορίες που κυκλοφορούν στο Διαδίκτυο, όπως π.χ. πληροφορίες σχετικά με πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν υποψίες απρεπούς συμπεριφοράς, είτε πρόκειται για χρήστη του Διαδικτύου είτε για πάροχο περιεχομένου, αλλά και πληροφορίες σχετικά με πρόσωπο που γνωστοποιεί ύποπτο περιεχόμενο ή και το θύμα της κακοποίησης. Τα δικαιώματα όλων αυτών των προσώπων δεν πρέπει να παραβλέπονται κατά τον σχεδιασμό των διαδικασιών διαβίβασης στοιχείων και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σύμφωνα με το υφιστάμενο πλαίσιο προστασίας δεδομένων.
14. Οι πληροφορίες που θα συλλέγονται από τις εν λόγω ανοικτές γραμμές επικοινωνίας θα χρησιμοποιούνται πιθανότατα και για τη δίωξη κατά το δικαστικό στάδιο της υπόθεσης. Από πλευράς απαιτήσεων ποιότητας και πληρότητας, απαιτούνται συμπληρωματικές εγγυήσεις ώστε να διασφαλίζεται ότι οι πληροφορίες αυτές που θεωρούνται ψηφιακά τεκμήρια έχουν συλλεχθεί και διατηρηθεί κατά τα προβλεπόμενα και μπορούν ως εκ τούτου να γίνονται αποδεκτές από το δικαστήριο.
15. Οι εγγυήσεις σχετικά με την εποπτεία του συστήματος, κατά κανόνα από τις αρχές επιβολής του νόμου, αποτελούν προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται. Η διαφάνεια και οι δυνατότητες ανεξάρτητης προσφυγής που παρέχονται στους ενδιαφερόμενους είναι επίσης βασικά στοιχεία που πρέπει να περιληφθούν σε έναν τέτοιο σύστημα.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

16. Ενώ ο ΕΕΠΔ δεν έχει λόγους να αμφισβητήσει την ανάπτυξη ενός ισχυρού και αποτελεσματικού πλαισίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, επιμένει στην ανάγκη να διασφαλιστεί ασφάλεια δικαίου όσον αφορά το σύνολο των εμπλεκόμενων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των παρόχων υπηρεσιών Διαδικτύου και των φυσικών προσώπων που χρησιμοποιούν το δίκτυο.

⁽¹⁾ Βλ. τις δύο γνωμοδοτήσεις του ΕΕΠΔ ανωτέρω.

⁽²⁾ Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ σχετικά με την ACTA, σ. 6.

17. Η αναφορά της πρότασης στην ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη τα θεμελιώδη δικαιώματα των τελικών χρηστών είναι ευπρόσδεκτη αλλά όχι επαρκής: πρέπει να συμπληρωθεί με την υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν εναρμονισμένες, σαφείς και λεπτομερείς διαδικασίες στο πλαίσιο της καταπολέμησης του παράνομου περιεχομένου, υπό την επίβλεψη ανεξάρτητων δημόσιων αρχών.

Βρυξέλλες, 10 Μαΐου 2010.

Peter HUSTINX

Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων
